

**КОНФЕРЕНЦИЯ ЗА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ КЪМ
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
– ЧЕРНА ГОРА –**

**Брюксел, 10 юли 2026 г.
(OR. en)**

AD 54/26

LIMITE

CONF-ME 18

ДОКУМЕНТ ПО ПРИСЪЕДИНЯВАНЕТО

Относно: ОБЩА ПОЗИЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
– Глава 8: „Политика в областта на конкуренцията“

ОБЩА ПОЗИЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Преговорна глава 8: „Политика в областта на конкуренцията“

Настоящата позиция на Европейския съюз се базира на неговата основна позиция за Конференцията за присъединяване на Черна гора (AD 23/12 CONF-ME 2) и се подчинява на залегналите в нея принципи за водене на преговори, и по-специално:

- всяко становище, изразено от някоя от страните по дадена преговорна глава, не предопределя по никакъв начин позицията, която може да бъде зета по други глави;
- споразуменията, дори частични, постигнати в хода на преговорите по глави, които подлежат на разглеждане в последователен ред, не могат да се считат за окончателни преди постигането на цялостно споразумение;
- както и изискванията, посочени в точки 24, 28, 41 и 44 от рамката за преговори.

ЕС насърчава Черна гора да продължи процеса на постигане на съответствие с достиженията на правото на ЕС (като отбелязва, че допълнителни елементи от достиженията на правото на ЕС могат да влязат в сила преди присъединяването), да осигури ефективното им въвеждане и прилагане и да разработи още преди присъединяването политики и инструменти, възможно най-близки до тези на ЕС.

ЕС отбелязва, че в преговорните си позиции AD 8/19 CONF-ME 1 и AD 14/26 CONF-ME 11 Черна гора приема достиженията на правото на ЕС по глава 8, които са в сила към 1 април 2026 г., и декларира, че ще бъде готова да ги прилага към датата на присъединяването си към Европейския съюз.

Антитръст и сливания

По отношение на законодателната рамка на Черна гора ЕС счита, че с новия Закон за защита на конкуренцията, приет през 2026 г., и законодателството за прилагане Черна гора постига съответствие с членове 101, 102 и 106 от ДФЕС, Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета, Директива (ЕС) 2019/1 и другите достижения на правото на ЕС в областта на антитръстовото законодателство и сливанията. Освен това Законът за процедурите за обезщетение за вреди поради нарушаване на конкуренцията на пазара, приет през 2026 г., е съгласуван с Директива 2014/104/ЕС. По-нататъшното привеждане в съответствие с приложимите достижения на правото на ЕС за антитръстовите инструменти и инструментите при сливания се осигурява чрез приемането на различни подзаконови актове съгласно Закона за защита на конкуренцията. ЕС отбелязва, че в съответствие с достиженията на правото на ЕС в областта на защитата на конкуренцията, новият Закон за защита на конкуренцията изоставя системата, предвиждаща решенията по индивидуални искания за освобождаване да се вземат от Агенцията за защита на конкуренцията (АЗК). Законът също така предоставя на АЗК достатъчно правомощия да изисква прекратяване на нарушение, да налага временни мерки и да поема ангажименти; освен това той оправомощава АЗК да налага периодични санкции, както и да отправя предложения до Административно-наказателния съд за размера на глобите. Черна гора трябва да продължи да следи развитието на достиженията на правото на ЕС и съответно да осигурява своевременното постигане на съответствие, както и да продължи да адаптира законодателството си, например с разпоредби, които могат да се прилагат едва след присъединяването към ЕС (напр. разпоредби за трансграничното сътрудничество съгласно Директива (ЕС) 2019/1).

ЕС отбелязва, че капацитетът на административно-наказателните съдилища е бил укрепен през годините и че постепенно са отбелязани резултати, изразяващи се в ефективни и ефикасни съдебни разследвания в сътрудничество с АЗК и предприемане на последващи действия по установени нередности, включително чрез налагането на възпиращи санкции, когато е било целесъобразно.

ЕС отбелязва, че органите, компетентни за политиката на конкуренция, и в частност АЗК, разполагат с достатъчен административен капацитет, подкрепен от растящи годишни бюджети в полза на АЗК. ЕС приветства решителните действия на Черна гора в тази област, по-специално набирането и обучението на повече служители, работещи по дела в областта на конкуренцията. ЕС отбелязва приемането на плана за действие за укрепване на административния капацитет по преговорна глава 8, където е предвиден солиден план за допълнително набиране на необходимия персонал за АЗК и ресорните министерства, както и по-голям брой обучения и повече бюджетни задължения до датата на присъединяване. Наред с това ЕС приветства установената система за обучение на съдии, включително в сътрудничество с Центъра за обучение в съдебната система и държавната прокуратура в Черна гора.

Държавна помощ

Що се отнася до законодателната рамка на Черна гора за държавната помощ, ЕС счита, че Законът за контрола на държавната помощ, приет през 2025 г., и съответното вторично законодателство са приведени в съответствие с членове 107 и 108 от ДФЕС и съответните достижения на правото на ЕС в областта на държавната помощ. Законът гарантира подходящия правен статут на съответствието с достиженията на правото на ЕС в областта на държавната помощ, включително по отношение на Наръчника относно списъка на правилата за държавна помощ. Както при антитръстовото законодателство и това за сливанията, Черна гора трябва да продължи да следи развитието на достиженията на правото на ЕС в областта на държавната помощ и съответно да осигури своевременно привеждане в съответствие и по-нататъшно адаптиране на законодателството си.

ЕС отбелязва, че Законът за защита на конкуренцията предвижда оперативна независимост на органа за държавна помощ чрез разширяване на мандата на АЗК, за да обхване и контрола на държавната помощ.

ЕС приветства факта, че Черна гора е укрепила административния капацитет на АЗК за контрол на държавната помощ, по-специално чрез наемането на повече служители, работещи по дела в тази област. ЕС отбелязва постепенното натрупване на резултати в правоприлагането с акцент върху предварителните уведомления и проверки, което сочи едно постепенно подобряване на системата за контрол на държавната помощ и добра осведоменост на отпускащите държавна помощ както сред централните, така и сред местните органи. ЕС приветства също така широкия обхват на дейностите, които АЗК организира за повишаване на осведомеността на отпускащите държавна помощ и предприятията, както и усилията за разпространението сред правните, икономическите и политическите факултети в университетите на информация по въпроси от областта на конкуренцията и държавната помощ.

ЕС приветства и установената и функционираща система за предварителен контрол и последващ мониторинг на държавната помощ в Черна гора. ЕС отбелязва, че компетентният орган АЗК е способен да извършва оценка на съвместимостта на мерки за помощ в сложни случаи и при необходимост да разпорежда възстановяване на неправомерно отпусната помощ. ЕС отбелязва, че Черна гора е показала постепенно подобряващи се и като цяло задоволителни резултати в правоприлагането в тази област, и я призовава да продължи да полага усилия и да да подобрява и бележи резултати в тази област.

По отношение на конкретните **разследвания за отпусната държавна помощ в сектора на въздухоплаването**, която е потенциално несъвместима, по-специално в полза на дружеството Montenegro Airlines, ЕС отбелязва, че в периода между 2019 и 2024 г. Черна гора е провела четири служебни официални разследвания за цялата потенциална държавна помощ, отпусната от 2012 г. насам (включително по Закона за инвестиции в консолидацията и развитието на дружеството Montenegro Airlines от 2019 г.), и са постановени три решения за възстановяване на несъвместима държавна помощ, включително и по въпроси на възстановявания в контекста на несъстоятелност. ЕС приветства също факта, че АЗК е предприела инициатива за допълнителни действия извън първоначалното поисканото съгласно критерия за затваряне на преговорната глава, например да проучи въпроса за икономическата (не)приемственост между Montenegro Airlines и новия национален превозвач ToMontenegro и евентуалната държавна помощ, отпусната на последния. ЕС счита, че чрез горепосочените служебни разследвания АЗК е предприела необходимите разследвания и процедурни стъпки, изисквани по този случай – предмет на въпросния критерий. Бидейки наясно, че производствата по несъстоятелност пред търговски съд могат да отнемат повече време, ЕС приканва Черна гора да докладва на всеки шест месеца за всяко развитие, което може да доведе до ефективно възстановяване на несъвместимата държавна помощ в посочения случай, както и за пълната оценка, свързана с икономическата (не)приемственост между Montenegro Airlines и новия национален превозвач ToMontenegro, включително за евентуалната държавна помощ, отпусната на последния.

Що се отнася до случая в сектора на алуминиевото производство, по-специално дружеството Kombinat Aluminijuma Podgorica (КАР), ЕС отбелязва, че неговите активи са били придобити през 2014 г. от „Politropus Alternative“ d.o.o – Тиват, и „Uniprom“ d.o.o. – Никшич. В решението си от 11 март 2016 г. Комисията за контрол на държавната помощ е заключила, че липсва икономическа приемственост между КАР и новите собственици на неговите активи. Uniprom е продължил дейността на алуминиевата леейна в по-малък мащаб, но на практика прекратява дейността си през декември 2021 г. ЕС отбелязва резултата от специалната оценка на Комисията за контрол на държавната помощ, показала, че Uniprom не е получил несъвместима държавна помощ.

По делото относно транспортната инфраструктура, по-специално магистралата Бар – Боляре, ЕС отбелязва заключенията на АЗК за липса на несъвместима държавна помощ при финансирането на изграждането на участъците Смоковац – Матешево и Матешево – Андриевица и търговската експлоатация на първия от тях, по-специално по отношение на държавното дружество Monteput.

Оценявайки цялостното прилагане, ЕС приветства резултатите, постигнати от АЗК в установяването и разследването на случаи на евентуална несъвместима помощ и последващите действия за нейното възстановяване. ЕС призовава Черна гора да продължи надлежно да регистрира както съвместимата, така и несъвместимата държавна помощ в специалните регистри за държавната помощ и годишните доклади относно държавната помощ.

По отношение на държавната помощ в селскостопанския и рибарския сектор ЕС се позовава на общите позиции на Европейския съюз за затваряне съответно на глава 11 „Земеделие и развитие на селските райони“ (AD 22/25 CONF-ME 9/25) и глава 13 „Рибарство“ (AD 21/25 CONF-ME 8/25).

По отношение на помощта, попадаща в обхвата на тази глава, ЕС припомня, че в съответствие с член 108, параграф 1 от ДФЕС съществуващите мерки за помощ подлежат на процедура на наблюдение, съгласно която Комисията може, в сътрудничество с държавата членка, да предлага промени в съществуваща мярка за помощ, когато това е подходящо, за да се гарантира съвместимост с вътрешния пазар.

Доколкото Черна гора желае мерките за помощ, които са приведени в действие преди датата на присъединяване и ще продължат да се прилагат и след нея, да се считат за съществуваща помощ по смисъла на член 108, параграф 1 от ДФЕС, ЕС я приканва да изготви списък на мерките за помощ, които според АЗК са съвместими с достиженията на правото на ЕС, и да предаде този списък на Комисията за преглед.

Списъкът трябва да съдържа следната информация, която да бъде представена в конкретен формат за докладване, предоставен от Комисията:

- всички мерки за помощ (както схеми за помощ, така и индивидуална помощ), които i) са приведени в действие преди присъединяването и ще се прилагат и след присъединяването; ii) които са били предмет на оценка от АЗК; и iii) за които АЗК е установила, че са съвместими с достиженията на правото на ЕС;
- всяка информация от съществено значение за оценката на Комисията за съвместимостта на включените в списъка мерки за помощ.

До датата на присъединяване списъкът следва да се актуализира редовно.

Помощ, включена в списъка, за която Комисията, след преглед, не изрази сериозни съмнения относно нейната съвместимост, ще се счита за съществуваща помощ след датата на присъединяване.

ЕС информира Черна гора, че мерките за помощ, приведени в действие повече от десет години преди датата на присъединяване, винаги ще се считат за съществуваща помощ.

Препратка към списъка на съществуващата помощ и към процедурата за неговото съставяне (т.нар. „механизъм за съществуваща помощ“) ще бъде включена в Договора за присъединяване.

Всички мерки за държавна помощ, все още приложими след датата на присъединяване, които не са били определени като съществуваща помощ по гореописаната процедура, ще се считат за нова помощ след датата на присъединяване. След присъединяването прилагането на такива нови мерки за помощ ще е обусловено от това Черна гора да е уведомила за тях съгласно член 108 от ДФЕС, както и от констатацията на Комисията дали мерките за помощ са съвместими с вътрешния пазар.

Либерализация

ЕС взема под внимание това, че Черна гора няма държавни монополи с търговски характер, както е предвидено в член 37 от ДФЕС, и че Законът за защита на конкуренцията и Законът за контрол на държавната помощ са приложими за публичните предприятия или предприятията със специални или изключителни права, освен когато тяхното прилагане би попречило на осъществяването на дейности от общ икономически интерес, които са възложени в съответствие с член 106 от ДФЕС.

ЕС отбелязва, че окончателното изпълнение на горепосочените елементи отговаря на изискванията на критериите за затваряне, посочени в документ AD 2/20 CONF-ME 1.

* * *

Въз основа на изложените по-горе съображения ЕС отбелязва, че на този етап не са необходими по-нататъшни преговори по тази глава.

Наблюдението на ангажиментите и напредъка на Черна гора по постигането на съответствие с достиженията на правото на ЕС и тяхното прилагане ще продължи до присъединяването на Черна гора. ЕС подчертава, че ще отдели особено внимание на наблюдението на всички посочени по-горе конкретни въпроси, за да се гарантира, че Черна гора е постигнала пълно съответствие с достиженията на правото на ЕС по настоящата глава, както и че разполага с административния капацитет за ефективното им въвеждане и прилагане. Необходимо е да се отдели особено внимание на връзките между настоящата глава и други преговорни глави. Окончателна оценка на съответствието на черногорското законодателство с достиженията на правото на ЕС и тяхното прилагане, както и на изпълнението на останалите критерии за затваряне, може да бъде направена едва на по-късен етап от преговорите. Освен цялата информация, която ЕС може да изиска с оглед на преговорите по тази глава и която трябва да бъде предоставена на Конференцията, ЕС приканва Черна гора редовно да представя на Съвета за стабилизиране и асоцииране подробна писмена информация за напредъка в прилагането на достиженията на правото на ЕС и за укрепването на административния си капацитет.

Като се имат предвид всички посочени по-горе съображения, при необходимост ЕС ще разгледа отново тази глава в подходящ момент.

ЕС отбелязва, че в преговорните си позиции AD 8/19 CONF-ME 1 и AD 14/26 CONF-ME 11 Черна гора приема достиженията на правото на ЕС по глава 8, които са в сила към 1 април 2026 г. ЕС отбелязва още заявеното от Черна гора, че ще продължи процеса на привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС и че ще бъде готова да ги прилага към датата на присъединяването си към Европейския съюз.

Освен това ЕС припомня, че в периода между 1 април 2026 г. и приключването на преговорите е възможно към достиженията на правото на ЕС да бъдат добавени нови елементи.